XII CONCURS DE RELATS BREUS DE DONES PARAULES

D'ADRIANA

RELAT GUANYADOR DE LA CATEGORIA DE SANT ADRIÀ

AUTORA: MARTA CASTILLO RAMOS

TITOL: DESCOBRIR-SE

L'Adelina havia estat una dona sempre activa i alegre, treballadora i vivaç, però d'uns anys ençà se sentia més cansada i abatuda, més irritable i apagada. Aquell vespre venien els fills i llurs parelles a sopar, l'esperaven a la sala, però no es veia amb cor. Restava asseguda al llit mirant-se la fotografia i entre el desori de records, pensava. Aquell dia el té gravat. Tant petita i espantadissa, pujant al tren de la mà de la seva tieta camí de Barcelona. Els seus pares somreien i li feien adéu des de l'andana, però fins i tot ella, petita i inconscient, endevinava la tristesa en els seus rostres. Aquell dia sentí per primer cop el nus. Un nus d'angoixa punyent que li feia mal des del coll fins l'estomac. Els seus pares, masovers d'ofici, fills i néts de masovers, no havien volgut el mateix per als seus fills i s'hi van esforçar. Arribat el moment, però, van haver de triar i només el Cisquet va poder anar a escola. I com s'estimava l'Adelina el seu germà Cisquet... ell sempre pendent d'ella, fent-li la guitza i protegint-la, jugant amb ella i amagant les seves malifetes. Inevitablement, sempre havia sentit una mica d'enveja del seu germà, el fill gran i responsable davant la insensatesa d'una nena petita que poc podia aportar per resoldre les penúries familiars.

L'Adelina va complir els deu anys al poc d'arribar a Barcelona. Vivia amunt de tot del carrer Muntaner, a casa dels Queralt, als qui serví fins els quinze anys. Era cert que la tractaven bé, sempre de forma respectuosa i proporcionant-li tot el que necessitava, fent-la partícip fins i tot d'alguns dels seus luxes. Malgrat tot, se sentia sola, distanciada de la manera de ser i de fer dels Queralt. Al cap i a la fi, ella era sempre la culpable quan quelcom no rutllava bé a la casa, la més jove i inexperimentada de les serventes i també la més tímida i callada. Mai replicava, ni tant sols quan la culpaven d'algun error que ella no havia comés. La finca dels Queralt era un goig de finca, confortable i ben decorada per la senyora, que era viatjada i tenia gustos moderns i refinats. La biblioteca, però, quedava reservada per als homes de la casa i tenia un aspecte ben diferent. Era el racó preferit de l'Adelina. Quan entrava a ordenar o netejar l'estància s'hi quedava una estona plantada al mig, aspirant l'olor dels llibres i la fusta dels mobles que li transmetien sensació de tranquil·litat. Quan ni l'home de la casa ni el fill de la mestressa es trobaven presents agafava algun dels llibres i passava les pàgines, mirant les fotografies i intentant esbrinar les paraules. Si se'n descuidava se li passava el temps volant, era el que més li agradava de la casa. Però després se'n penedia. Sortia de l'estança fent conjectures sobre el què dirien els llibres i li venia aquell mal...el nus d'angoixa. Amb el temps, i per evitar el mal tràngol, l'Adelina deixà de fullejar els llibres.

Gairebé entrada als setze anys, els Queralt van marxar de la ciutat, deixant l'Adelina a Barcelona, no sense abans recomanar-la i presentar-la a uns amics de la família. A la seva nova casa tot era diferent, ja no la consideraven una nena petita i la deixaven fer i desfer sense estar-ne

pendents. L'Adelina començà a sortir freqüentment sola a passejar durant els seus dies lliures. S'hi passava hores caminant. Començava Avinguda Diagonal cap a baix i arribava fins al Poblenou. Allí anava al mercat i es comprava nous o panses i s'entretenia parlant amb les dependentes, la Juana i la María, de les que es va fer íntima amiga. Les tres noies començaren a trobar-se per anar a fer un volt o fins i tot, de vegades, per berenar xocolata desfeta. La Juana i la María ja voltaven els vint anys, tenien més vida feta i més picardia i es movien amb una bona colla de gent pel barri. L'Adelina començà a freqüentar, amb les seves amigues, ateneus on es feia teatre, es jugava a les cartes i es parlava de política. Aquí va començar tot. Va ser llavors quan l'Adelina la va conèixer i va començar a assistir a casa seva a rebre classes per aprendre a llegir i escriure.

La seva professora improvisada era una dona de quaranta-cinc anys, baixa i rodona, de riure estrepitós i galtes vermelles. Vivia de rellogada amb uns amics des de feia molts anys i gairebé mai parlava de la seva vida personal. Era separada. O vídua. L'Adelina mai ho va tenir gaire clar. Si que sabia que tenia una filla, ja casada, però mai la va conèixer. El primer dia de les classes, l'Adelina estava insegura, se sentia petita i estúpida, li suaven les mans i li tremolava la veu. Però, tot i les peculiaritats de la seva mestra, ella li va donar prou confiança i força per deixar enrere les pors i enfrontar-se a aquell mar de lletres que tant nerviosa posaven l'Adelina. Amb els dies i els mesos, professora i alumna es van fer grans amigues. La seva mestra es va convertir en una persona referent per a l'Adelina, un model a seguir i sobretot, un suport indispensable. Un bon dia, quan van plegar de les classes van sortir a passejar plegades i la seva professora li començà a parlar de la seva infantesa, de la seva família i li va revelar la seva motivació que la duia a ensenyar de forma

altruista. La seva mare havia estat professora durant la República. Arribada la dictadura i els anys de penes i pors, la seva mare fou empresonada i la filla es proposà continuar, com fos, la tasca de la seva mare. Així, explicant-se penes i alegries, compartint estones i fent passar els dies, l'Adelina va complir vint-i-un anys, va conèixer el seu marit i va deixar de servir per casar-se i anar a viure junts. Amb el temps i la feina, mestra i alumna van anar perdent el contacte fins no tornar a saber més l'una de l'altra. L'Adelina, però, recordava sovint l'actitud de la seva mestra i s'acollia a les seves paraules quan se sentia perduda: "No renunciïs Adelina. Mai. No deixis que et facin renunciar." Quan la sentia era jove i no comprenia molt bé perquè li deia aquestes coses. Amb el temps va comprendre.

L'Adelina es va casar amb l'Andreu, un home alt, prim i bona persona que treballava reparant electrodomèstics. Reparava tota mena de coses: tant bon punt reparava ràdios i batedores com reparava rentadores i frigorífics. Per la seva banda, ella començà a treballar en un taller de cosidora. Se li donava prou bé, tenia traça i paciència, però li hagués agradat molt més qualsevol altra feina, fer de dependenta o de perruquera. Van trigar força a tenir el primer fill, el Ferran, doncs l'Adelina i l'Andreu estaven a gust en la seva vida de parella. Treballaven molt, però els hi quedava temps per passejar, veure pel·lícules o trobar-se amb els amics per jugar un bingo, com feien els diumenges a la tarda. El naixement del Ferran ho va capgirar tot, doncs en quedar-se l'Adelina embarassada, la van fer fora del taller i aquesta començà a cosir a casa, per a la gent del barri que la coneixia i després per a una empresa. Llavors l'Andreu va haver de fer moltes hores extra i gairebé no es veia amb l'Adelina, que es trobava molt sola a casa amb la criatura. Tots dos treballaven més que mai i,

irremeiablement, els diners s'esfumaven més ràpid que mai. El primer any del Ferran va ser el més dur, l'Adelina va passar moltes tardes d'hivern tancada a casa cosint com una desesperada i lamentant no tenir temps ni de sortir al carrer amb el nen. Llavors li venia al cap... "no renunciïs Adelina. Mai. No deixis que et facin renunciar." I li venia el nus d'angoixa que ja no li feia mal només al coll i l'estomac, sinó que el sentia als braços i a les cames, a les mans i als peus, ella sencera se sentia un nus d'angoixa.

L'Adelina i l'Andreu van posar-se, conscient o inconscientment, un objectiu molt clar: que cap fill seu hagués de treballar d'una forma tant esclava com ells ho havien fet tota la vida. Primer es van bolcar en el Ferran, que els va sortir estudiós i treballador. Les bones notes del fill eren la satisfacció i recompensa dels pares. Així, donaven sentit als seus esforços i se sentien suficientment gratificats. El Ferran era un nen inquiet i alegre, un xiquet ple de curiositat i ganes de descobrir món. Es va passar molts anys convençut que de gran volia ser inventor, dibuixava robots i màquines que, segons deia, portarien al passat i es passava hores abduït mirant el seu pare quan treballava amb els seus aparells. Quan el nen havia complert set anys l'Adelina tornà a quedar-se embarassada i, tot i que, afortunadament, en aquesta ocasió no passaren penúries econòmiques tant fortes, els embolics van venir per una altra banda.

Tot començà quan es va saber que la nouvinguda seria una nena i es van decidir a buscar un nom per a la criatura. Dolors. A l'Andreu se li havia ficat entre cella i cella que la nena s'havia de dir Dolors, com la seva àvia. Dolors, com un dels mals de la verge Maria. L'Adelina es negà rotundament...Dolors! Quina pena de nena! Els infants són alegria i tendresa, goig i satisfacció per al pare i la mare, com havia de dir-se Dolors? La nena no tenia la culpa del nom

de l'àvia i l'Adelina, que la va conèixer en vida, estava ben segura que aquella vella somrient tampoc no hauria hagut de dir-se Dolors. Cap dona hauria de dir-se Dolors. El que inicialment havia estat una picabaralla entre esposa i marit es convertí en trifulga familiar quan a l'Andreu se li acudí explicar-ho a la mare de l'Adelina. Tots dos iniciaren una mena de complot i vinga a donar-li voltes al tema i vinga a explicar-li a l'Adelina per què la nena s'havia de dir com l'àvia paterna. Així fins que en un dinar en família començà la cançoneta...que si Dolors perquè això i allò, que si "mira que ets rara", que si "nena, escolta el teu marit". L'Adelina sentia cada cop més fort el nus d'angoixa, que li estrenyia fort el pit i sentia revoltar en el seu cap: "No renunciïs Adelina." I ella, que mai no alçava la veu, ni s'enfadava més de vint minuts, s'aixecà de la taula i d'un sol crit tancà el tema: Montserrat! La nena es dirà Montserrat, he dit. Arribada la nit, el matrimoni ja havia fet les paus, al cap i a la fi, l'Andreu trobà bonic que la nena es digués com la *Moreneta*.

La segona enganxada arribà quan la petita portava només unes hores al món. Aquest cop ficà els nassos on no tocava la mare de l'Andreu. La pobra dona no tenia mala intenció... estava plena de goig amb la seva néta i li va dir convençuda a l'Adelina que li deixés la criatura, que la duria a que li posin arracades, que ara ho feien a l'hospital mateix en un tres i no res. L'Adelina s'escandalitzà. Li semblava un patiment innecessari per a una personeta tant petita. Amb aquelles orelles tant suaus i sensibles! Com li havien de foradar les orelles? Ni parlar-ne. De la mateixa manera que el seu fill no havia estat foradat enlloc, tampoc ho seria la seva filla. Aquest cop, però, l'Adelina no se sentia amb forces, enfonsada entre coixins i adolorida no li quedaven energies per a discutir davant la tossudesa de la sogra. Resignada, girà el cap i callà, sense

replicar més. L'Andreu no entenia la seva dona i li semblava que en feia un gra massa, però en veure-la tant entristida va intervenir, aquesta vegada posant pau i demanant a sa mare que respectés el que l'Adelina li demanava. Al cap i a la fi, eren aquestes peculiaritats de l'Adelina el que havia captivat l'Andreu, que malgrat no acabar de comprendre-la, se l'estimava més que mai. I així va arribar la Montserrat, envoltada d'algunes discussions que es van diluir en l'alegria de la família.

La Montserrat era tant diferent del seu germà. Poc constant amb els estudis, distreta i sovint, mandrosa. Inicialment, mare i pare es van espantar, pensant que no podia pas ser, que havien de centrar la petita. Amb els anys, la Montserrat demostrà la seva intel·ligència i la seva inconstància s'esvaí quan la nena descobrí el seu interès per la música. Al principi l'Andreu només hi posava pegues, mirant de convèncer l'Adelina que les classes i l'instrument els costarien un ull de la cara, que valia més que la nena se centrés en ser mestra o infermera i que ja se li passaria la dèria. L'Adelina recordà els seus inicis com a cosidora, desitjant fer qualsevol altra feina i intercedí en favor de la seva filla. Li van donar un curs de prova. La nena s'esforçà i va obtenir resultats immillorables, no només en el seu aprenentatge, sinó també en la seva il·lusió pel que feia. Va ser així com la petita es va anar fent gran i es va passar la seva joventut tocant en una orquestra i viatjant per donar concerts, fins i tot a França i Itàlia. Per la seva banda, en Ferran va estudiar enginyeria mecànica, de manera que l'Andreu i l'Adelina se sentien realitzats amb les fites dels seus fills. No obstant, l'Adelina s'adonà que no acabava de sentir-se plena quan els seus dos petits van marxar de casa. Malgrat la felicitat de veure els seus fills ben encaminats, l'Adelina començà a sentir-se apagada. L'Andreu era un home

senzill i era feliç, sentia que havia viscut la seva vida satisfactòriament. En canvi, l'Adelina sentia cada cop més sovint aquell nus d'angoixa...i tot i que no acabava d'entendre per què, pensava que li faltava alguna cosa.

En sentir el rebombori de la sala, l'Adelina es sorprèn a si mateixa perduda entre els seus records i s'adona que fa més d'una hora que fill i nora, filla i gendre l'esperen amb l'Andreu per començar a sopar. Ha agafat la fotografia tant fort entre els seus dits que se li ha arrugat. Se la mira per darrera vegada abans de desar-la. Aleshores ella voltaria els disset anys i se la veia esplèndida asseguda en aquella cadira de vímet, agafada de la mà de la seva professora, de la seva guia, però sobretot, de la seva amiga Montserrat. Torna la fotografia al seu sobre engroguit i col·loca al darrere amb cura la targeta fúnebre en record de la seva amiga, que li havia entregat aquella mateixa tarda la filla de la difunta. En guardar el sobre a la capseta li vessen les llàgrimes galtes avall. Mai havia oblidat la seva amiga, però el record de les vivències amb ella havia quedat lluny, tant lluny com el dia que pujà al tren camí de Barcelona de la mà de la seva tieta. Llavors tot plegat pren més sentit que mai: "No renunciïs Adelina. Mai. No deixis que et facin renunciar." S'eixuga les llàgrimes i surt al menjador, on fa olor de caldo i carn d'olla i on tothom l'espera. S'asseu al sofà i amb un fil de veu diu que ha decidit que s'apuntarà a escola. Marit, fill i nora, filla i gendre se la miren incrèduls. Ho repeteix forta i decidida: Anirà a escola i començarà a estudiar. No ho sent. Ja no sent el maleït nus d'angoixa. Sent com el seu cos s'eixampla al sofà, com si li creixessin les puntes dels dits de les mans i dels peus. Se sent gran, gegant, i somriu.

Relat de: Miliuna

Dedicat a totes les Adelines, que fa massa temps que són moltes,

i a totes les Montserrats que les acompanyen.